

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДІАЛЕКТНЕ СЛОВО В ТЕКСТІ І СЛОВНИКУ»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Освітня програма: Українська мова і література.

Спеціалізація: 035.01 Українська мова та література.

Спеціальність: 035. Філологія.

Галузь знань: 03. Гуманітарні науки.

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 28 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Діалектне слово в тексті і словнику»
Викладач (-і)	Грещук Василь Васильович Грещук Валентина Василівна
Контактний телефон викладача	+380505191867 +380506879363
E-mail викладача	vasyl.greshchuk@pnu.edu.ua valentyna.greshchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу.

2. Анотація до навчальної дисципліни

Однією із найактуальніших проблем сучасного мовознавства є використання діалектного слова в художньому тексті та його лексикографічне опрацювання. Освітні компоненти ОП «Філологія», що становлять її обов'язкову частину лише дотично і частково порушують зазначену проблему. Між тим, знання закономірностей входження діалектизмів у художню мову та їх функціонування, а також теоретичні та практичні аспекти лексикографічної інтерпретації діалектних слів, в тому числі й у їх функціях у художньому тексті, є важливим компонентом підготовки бакалаврів-філологів. Пропонований курс покликаний поглибити підготовку бакалаврів з проблем взаємодії місцевих діалектів і української літературної мови та лексикографічних технологій у ділянці діалектного слова.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу – вивчити закономірності входження діалектних слів в українську художню мову та питання лексикографічного опрацювання діалектизмів.

Основні цілі вивчення курсу:

- простежити історію та шляхи входження діалектного слова в українську художню мову;
- окреслити корпус художніх текстів, у яких використано діалектні одиниці (на матеріалі текстів на гуцульську тематику);
- вивчити функції діалектизмів у мові української художньої літератури;
- навчистудентів збирати, систематизувати та науково-лінгвістично інтерпретувати діалектну лексику в художніх текстах;
- ознайомити студентів із історією словникового опрацювання діалектних слів із ареалу південно-західного наріччя;
- з'ясувати наукові засади створення та принципи укладання словника «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Під час вивчення ОК «Діалектне слово в тексті і словнику» студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП «Українська мова і література»:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.
6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності:

2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську мову в усній і письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.
7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації тексту.
10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

Програмні результати навчання:

2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їхнього розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та / або навчання.
20. Дотримуватися правил академічної доброчесності, тобто принципів особистого прикладу, відповідальності, справедливості, академічної свободи, взаємоповаги і взаємодовіри, прозорості, партнерства та взаємодопомоги, компетентності й професіоналізму, законності тощо.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 год.

Практичні заняття	18 год.			
Самостійна робота	60 год.			
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова	
Четвертий	035 Філологія	Другий	Вибірковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Історія становлення нової української літературної мови. Роль територіальних діалектів у формуванні лексику літературної мови.		2	2	4
Тема 2. Діалектне слово в художньому тексті. Функції діалектизмів.		2	2	4
Тема 3. Типологія взаємозв'язків української літературної мови і територіальних діалектів.		2	2	4
Тема 4. Гуцульський діалект у мові української художньої літератури. Мовний феномен Марка Черемшини.		2	2	4
Тема 5. Мова новел Василя Стефаника: покутський діалект чи літературна мова.		2	2	4
Тема 6. Бойківський діалект у мові української художньої літератури.			2	4
Тема 7. Наддністрянські діалектні риси в українській художній мові.			2	4
Тема 8. Наукові засади створення і принципи укладання словника «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові».		2	2	4
Тема 9. Словник «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові» як джерело пізнання культури гуцулів.			2	4
Підготовка та захист пошуково-дослідної роботи із виявлення діалектних одиниць у тексті та їх лінгвістична інтерпретація.				24
ЗАГ.:		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 5-бальною шкалою та максимальною кількістю 30 балів. Під час виставлення допуску до заліку враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті (максимум 30 балів), при виконанні підсумкової залікової роботи (максимум 40 балів) та самостійної роботи (максимум 30 балів). Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Концептуально конкретне й емпірично довершене висвітлення питань.
Практичні заняття	Закріплення й повторення теоретичних питань із вивчених тем курсу. На практичних заняттях бакалавранти поглиблюють теоретичну і практичну підготовку в ділянці як словотвору, формують низку інтегральних, загальних та фахових компетентностей, необхідних у науково-дослідній, навчально-методичній та практичній діяльності.
Умови допуску до підсумкового контролю	Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів. Для визначення рейтингового підсумкового контролю до уваги взято присутність здобувача на всіх заняттях, його активність та успішність під час виконання практичних завдань, підготовки самостійної роботи, написання контрольної роботи; відсутність пропусків і запізнь на заняття; дотримання етики й культури поведінки на заняттях.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік. Захист підсумкової залікової роботи (максимум 40 балів) та самостійної роботи (максимум 30 балів) бакалавранта.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та у своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно і доброчесно.

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає **Комісія з питань етики та академічної доброчесності** при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові. Словник: У 2 т. / Відповідальний редактор Василь Ґрещук. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. Т.1. 584.
2. Ґрещук В. *Ватра й ватаг* у мовній картині світу гуцулів крізь призму художньої мови. *Граматичні студії* : збірник наукових праць: Донецький національний університет : наук. ред. А. П. Загнітко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С.157–160.
3. Ґрещук В. Гуцульська діалектна лексика і фраземіка в українській художній мові: лексикографічне опрацювання. *Slavica Wratislaviensia*. 2017. №164. S.91–103.
4. Ґрещук В. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури. *Українознавчі студії*. 2012-2013. № 13–14. С. 3–11.
5. Ґрещук В. Гуцульський діалект у мові української художньої літератури. *Українознавчі студії*. 2001. № 3. С. 3–10.
6. Ґрещук В. Діалектизм *плай* у словнику “Гуцульська діалектна лексика в українській художній мові”. *Граматичні студії* : зб. наук. праць / Донецький національний університет імені Василя Стуса; наук. ред. А.П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Вип.3. С.119–122.
7. Ґрещук В. Культура традиційного гірського пастухування в українському діалектному словотворенні. *Відображення історії та культури народу в словотворенні* : Доповіді XII Міжнародної наукової конференції Комісії зі слов’янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів 25-28 травня 2010 р. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. С. 373–381.
8. Ґрещук В. Лексична картотека словника “Гуцульська діалектна лексика в українській художній мові”: принципи формування. *Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Філологія*. Випуск XXV–XXVI. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. Вип. XXV–XXVI. С. 42–45.
9. Ґрещук В. Мовна картина світу гуцулів крізь призму художньої мови. Вуйко. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. Івано-Франківськ : Івано-Франківський осередок Наукового Товариства ім. Шевченка, 2019. № 3(55). С. 55–62.
10. Ґрещук В. Мовний феномен новел Марка Черемшини. *Українознавчі студії*. 2002–2003. № 4–5. С. 3–14.
11. Ґрещук В. Словник “Гуцульська діалектна лексика в українській художній мові” як джерело пізнання культури гуцулів. *Мовознавчі студії. Випуск 3 : Діалект у лінгвокультурологічному просторі* (За матеріалами Міжнародної наукової конференції на пошану 100-річчя від дня народження професора Гаврила Шила). Дрогобич : Швидкодрук, 2010. С. 59–68.
12. Ґрещук В. Територіальні діалекти і мова художньої літератури: типологія зв’язків. *Матеріали VI Міжнародного з’їзду українців. Мовознавство* : зб. наук. статей. Київ–Донецьк. 2008. Кн. 5. С. 429–440.
13. Ґрещук В., Ґрещук В.. Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові. Словник: у 2-х т. Додаток. Онімна лексика. / Відповідальний

- редактор В. Грещук. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2023. 404 с.
14. Грещук В., Грещук В. Гуцульська мовна картина світу крізь призму мови художньої літератури. Трембіта. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. Вип. 46. Івано-Франківськ, 2019. С.9–15.
 15. Грещук В., Грещук В. Діалектне слово в тексті та словнику : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015. 372 с.
 16. Грещук В., Грещук В. Мовна картина світу крізь призму художньої мови. Полонина. *Рідне слово в етнокультурному вимірі* : зб. наук. праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич : Посвіт, 2018. С. 28–38.
 17. Грещук В., Грещук В. Наддністрянський діалект у мові новел та оповідань Богдана Голода. *Рідне слово в етнокультурному вимірі : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. Дрогобич : Посвіт, 2011. С.93–102.
 18. Грещук В., Грещук В. Наддністрянські діалектні риси в мові прози Богдана Голода. *Діалектна мова : сучасний стан і перспективи дослідження*. Програма, матеріали та тези доповідей всеукраїнських наукових читань, присвячених пам'яті діалектолога Валентини Прокопенко. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. С. 64–65.
 19. Грещук В., Грещук В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Нарис. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2010. 309 с.
 20. Жилко Ф. Т. Мова новел Марка Черемшини. *Українська мова і література в школі*. 1954. №4. С. 20–31.
 21. Загнітко Анатолій. Лінгвістика тексту : Теорія і практицизм : науково-навчальний посібник. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.
 22. Кисілевський Кость. Надпрутський говір Стефаникових персонажів : матеріали до словника. *Українське мовознавство в останній добі*. Рим, 1973. С.153–189.
 23. Матвіяс І. Г. Діалектна основа мови в творах Івана Франка. *Мовознавство*. 2003. №1. С. 11–16.
 24. Матвіяс І. Г. Діалектна основа мови в творах Лесі Українки. *Культура слова*. 2001. Вип. 59. С. 11–14.
 25. Панцьо С.Є. Українська діалектологія: Практикум : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Богдан, 2013. 132 с.
 26. Петричний І. З. Лише діалект чи літературна мова і діалект? *Питання українського мовознавства*. Львів. 1962. Кн. 5. С. 130–140.
 27. Станівський М. Діалектне забарвлення мови Юрія Федьковича. *Питання історії і діалектології східнослов'янських мов: наукові записки Чернівецького державного університету: серія філологічних наук*. Львів : Вид-во Львівського університету, 1961. Т. 42. Кн. II. С. 62–86.
 28. Франко І. Літературна мова і діалекти. Франко І. Я. Зібрання творів : У 50 т. Київ: Наук. думка, 1982. Т. 37 : Літературно-критичні праці (1906-1908). С. 205–210.
 29. Франко І. Я. Михайло Петрович Старицький. Франко І. Я. Зібрання творів : У 50 т. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 33. С. 230–277.
 30. Ціхоцький І. Мова прози Івана Франка (стилістичні новації). Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Франка, 2006. 280 с.

Викладач: Грещук Василь Васильович